

ÇAĞ EĞİTİMİNE İLİŞKİN BİRKAÇ VERİ

Prof. Dr. Fatma VARIŞ

I. Konu

Milli Eğitimimizin, özellikle, politikasını geliştirme sorumluluğu taşıyanların, *çağdaş uygarlığı aşma* aracı olarak algılanan eğitime, başlangıçta, üç yönlü yaklaşımları temellendirici olur. Bunlar :

- (i) Çağdaş gelişmelerin izlenmesi,
- (ii) Ülkemizdeki gelişmelerin değerlendirilmesi,
- (iii) Geleceğe dönük kestirmeler, olarak belirlenebilir.

Bu küçük makale, milli eğitimimizde, (63) yıllık uzun ve ciddi çabalardan sonra, yetki ve sorumluluk taşıyanların, halâ, "*bütün dünyada*", "*Alman sistemini alacağız*", "*Japon sistemini inceliyelim vb.*" çabaları karşısında endişeyle uyarılma sonucu ele alınan bir çalışmadır.

Son günlerde, Milli Eğitimde atılan ve büyük gayretlere dayalı geliştirici adımlardan, rahata dönmek için, "*Öğrenci başarısı eğitim sisteminin başarısıdır. O halde affedelim!*" gibi yargılara fazlaca rastlanır olmuştur.

Milli Eğitimimizde, sağlıklı bir evimin doğal sonucu olarak, Okul-öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, ilk eğitime başlangıç yaşı ve süresi, orta eğitim programlarında süre ve düzen, yüksek öğretime geçiş yaşı vb. konularda uzun süredir çalışılmış, tartışılmış ve en son X cûşûrada sisteme yeni bir yapı önerilmiştir. Ancak, bu öneriler, sistemin evrimi ile tutarlı olduğu halde, eğitimde uygulana gelen tutum, yaklaşım ve yöntemlerin eskiliği nedeniyle gerçekleşmemektedir.

İlkeğitime (6) yaşında başlama konusu dahi genellikle yanlış algılanmış, yanlış uygulanmış ve yanlış değerlendirilmiştir.

*Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü Başkanı.

Oysa bu ve benzeri konularda, cumhuriyetimizin ilânını izleyen heyet-i ilmiyelerden başlayarak çeşitli şura ve toplantılarda, araştırma ve yayınlarda, hemen hemen söylenmedik sağlıklı ve tutarlı öneri bırakılmadığı halde, eğitimimizde uygulama bocalamaktadır. Bunun nedenleri çoktur ve çok yanlıdır. Burada, bu noktanın analitik bir tartışmasını daha geniş bir yayına bırakarak, değerlendirildiği söylenerek vazgeçilen konulara ilişkin derlenen bazı verileri sunmak gibi kolay bir iş yapılacaktır.

Bu çalışma için (90) ülkenin eğitimi taranmıştır. Bu ülkeler, aşağıda görüldüğü üzere, özellikle, dünyanın çeşitli bölgelerinden seçilmiştir.

Bölge	Ülke Sayısı
1- Afrika	22
2- Amerika Kuzey	2
Güney	8
3- Asya Kıta Asyası	11
Pasifikler	5
4 Avrupa Doğu	9
Batı	20
5- Orta Doğu	13
TOPLAM	90

Bu ülkelerin hiçbiri, eğitim sorunlarını çözümlenmiş olmadığı gibi, eğitim süreçlerinde gelişmeye dönük dinamizmi görmezlikten de gelmemektedir. Herbirisi, kendi evrimi içinde, milli eğitimine bir yön vermeye ve geliştirmeye çalışmaktadır. Biz, yürütmekte olduğumuz çalışmadan, eğitim sistemimize verilecek yönün kavşağında, bazı veriler seçerek sunuyoruz.

II. VERİLER

1. Zorunlu eğitim

Günümüzde eğitim sistemlerinin değerlendirilmesinde mihenk taşlarından biri de zorunlu eğitimidir. Okullaşma oranlarının yüksek olduğu gelişmiş sistemlerde bu süre uzamaktadır.

İncelenen (90) ülkede zorunlu eğitim süreleri aşağıdadır.

Yaşlara Göre	(f)
5—16 Yaşlar arası	1
5—15 ”	2
5—11 ”	1
6—18 ”	1
6—16 ”	14
6—15 ”	9
6—14 ”	6
6—13 ”	1
6—12 ”	11
6—11 ”	2
<i>Türkiye</i> 7—12	14
7—16 ”	3
7—15 ”	6
7—13 ”	3
Belirsiz	16
TOPLAM	90

Görüldüğü üzere, zorunlu eğitim (49) ülkede (8) yıl ve üzerinde ve 25 ülkede 6 yılın altında sürmektedir. Zorunlu eğitim konusunu yasalastırmamış bir kısım Afrika ve Asya ülkesi dışında, en kısa zorunlu eğitim 5 yıl olup Ülkemiz’de bu kategoriye dahil bulunmaktadır.

2. Okul öncesi Eğitim “yaş ve süre”

Bu konudaki veriler aşağıdadır :

Yaşlara Göre	Ülke Sayısı
3—6 Yaşlar arası	36
3—7 ”	12
3—5 ”	5
4—6 ”	6
5—6 ”	4
5—7 ”	1
6—7 ”	1
Belirtilmemiş	25
TOPLAM	90
TÜRKİYE — (3—7)	

Görüldüğü üzere “okul öncesi eğitim” yuva ve ana okulu kademelerini içermek kaydıyla (3—6) yaşlar arasında yer almaktadır. Ge-

nellikle ihtiyarı olarak uygulanan bu eğitim, kamu ve özel eğitim kurumlarında verilmektedir.

3. İlkokula başlama yaşı:

İncelenen ülkelerin üçte ikisinde ilk okula başlama yaşı (6)'dır; altıda birinde ise (7) dir. Bu konu, ülkemizde, yedi yaş çocuğuna göre hazırlanmış programa altı yaş grubunun alınması nedeniyle, büyük bir kargaşa yaratmıştır. Oysa sorun, muhtevanın psikolojik yapısı, diğer bir ifadeyle, muhtevanın çocuğun gelişim ve öğrenme düzeyine göre hazırlanması gibi program geliştirme yaklaşımı ile ele alınmış olsaydı kolayca çözümlenebilirdi. "Çocuklarımızın dünyanın üçte ikisinden daha geç okula başlamaları doğru olur" gibi bir varsayımı kabul etmek güçtür. Yeterki yaklaşım ve yöntem sağlıklı olsun.

Okula Başlama Yaşı	Ülke Sayısı
5	14
6	61
7	15
TOPLAM	90
TÜRKİYE + (7)	

4. İlk eğitim süresi

Ülkelerin yaklaşık yarısında ilk eğitim (6) yıl, yaklaşık dörtte birinde (5) yıl ve altıda birinde (8) yıl sürelidir.

İlkokul Süresi	Ülke Sayısı
4	6
5	20
6	42
7	4
8	15
9	2
10	1
TOPLAM	90
TÜRKİYE — 5 Yıl	

İlkokula devam oranı arttıkça, süre yukarı çekilmekte, daha fazla nüfusun daha uzun süreli temel eğitim görmesi sağlanmaktadır.

Burada, birbirine karıştırılmaması gereken husus, ilk eğitim ve zorunlu eğitim süreleridir. Zira ilk eğitimin (4) yıl olduğu bazı ülkelerde zorunlu eğitim (10) yıl sürmektedir.

5. Orta eğitim süresi

Bilindiği gibi, eğitim sistemlerinin ikinci kademesine orta eğitim denmektedir. Bu kademe kendi içinde alt programlara ayrılmaktadır. Bazı ülkelerde ise tek zamanlı ve tek tip programla yürütülmektedir. Aşağıda, ikinci kademe eğitimin süresine ilişkin sayısal veriler görülmektedir:

O. Ö. Süresi "Yıl"	Ülke Sayısı
2	1
3	6
4	13
5	6
6	31
7	25
8	6
9	2
TOPLAM	90

Yukarda görüldüğü üzere, ikinci kademe eğitim bir ülkede "Blucistan" (2) yıl sürmekte, üçte ikiye yakın oranda (6-7) yıl devam etmektedir. Bu sürenin kendi içindeki kullanımı ülkelere göre farklılaşmaktadır.

Ülkelerin çoğunda orta eğitim iki kademelidir. Birinci kademe farklı ülkelerde farklı isimler almaktadır. Bu kademe, kalkınmış ülkelerde herkes için ortak program vermektedir. Türkiye'de de bu böyledir. İkinci kademe genellikle akademik, işe dönük ve teknik programlar halinde çatallanmaktadır.

Bazı ülkelerde orta eğitim üç kademeye ayrılmaktadır. Birinci kademe ortak kültür, ikinci ve üçüncü kademeler çatal programlar vermektedir.

19 ülke orta eğitimde çok amaçlı programlar, gözlem ve rehberlik programları gibi yeni, bilimsel, demokratik yaklaşımlar uygulamaktadır. Durumun kategorik yönü aşağıdadır :

Ortaeğitimde İki Kademeli Program Uygulayan Sistemler

Kademeler	Yaşlar		Program	Ülke Sayısı
	giriş	çıkış		
1 ci kademe	12/13	—15/16	ortak çatal	47
2 ci kademe	15/16	—18		
1 ci kademe	10	—13/16	ortak çatal	2
2 ci kademe	13	—16/18		
1 ci kademe	13	—17	ortak çatal	5
2 ci kademe	17	—19/20		
1 ci kademe	15	—17	çatal çatal	4
2 ci kademe	17	—19		

Orta Eğitimde Üç Kademeli Program Uygulayan Sistemler

Kademeler	Yaşlar		Program	Ülke Sayısı
	giriş	çıkış		
1 ci kademe	10	— 13	ortak çatal çatal	2
2 ci kademe	13	— 15		
3 cü kademe	15	— 17		
1 ci kademe	15	— 16	ortak çatal	4
2 ci kademe	15/16	— 17		
3 cü kademe	17	— 19		

Çok Amaçlı Okul Programları

1 ci kademe	12 — 15	ortak kültür programlarına ek olarak farklı yetenek ve ilgilere dayalı bölümler ve seçimlik dersler	11
-------------	---------	---	----

Üç Kademeli Yönlendirici Programlar

	10/11 — 12/13/14	gözlem devresi yönelme devresi Lise	8
	12/13 — 15		
	15 — 18		

Kademesiz Orta Eğitim Programları

	11 — 16	Tek tip	6
	12 — 16		
	13 — 17		
	14 — 17		
	15 — 18		
	16 — 19		
Belirsiz			1
TOPLAM			90

Ortaeğitimde İki Kademeli Program Uygulayan Sistemler

Orta eğitim, süre, kademeler ve programlar yönünden büyük bir farklılık göstermektedir. İşgücüne ihtiyaç duyan nisbeten kalkınmamış ülkeler, iş ve teknik eğitimi ilkokuldan hemen sonra başlatmaktadırlar; kalkınmada ve okullaşma oranlarında mesafe almış olan ülkelerde, çatallaşma, orta eğitimin ikinci kademesinden başlamaktadır.

İkinci dünya savaşından sonra başlayan eğitimde demokratisasyon süreci sonucu çeşitli sistemlerce benimsenmeye devam eden "çok amaçlı program"ların özellikle, batı avrupa, kuzey amerika, İskandinav ülkeleri tarafından başarıyla uygulandığı görülmektedir.

Ortaeğitime geçen çocuğu bir süre gözleme alan, bu öğrenciye sürekli bir rehberlik hizmeti veren ve onu yetenek ilgi ve istidatları doğrultusundaki programlara yerleştiren uygulamalar gittikçe yerleşmektedir.

6. Yüksek Eğitime Giriş Yaşı

Görüldüğü üzere, bir eğitim sistem'inde üçüncü kademeyi oluşturan yüksek eğitime başlangıç yaşı da ülkeler arasında değişiklik göstermektedir. Bu konuyla ilgili sayılar şöyledir :

Başlangıç Yaşı	Ülke Sayısı
16	2
17	13
18	46
19	26
20	3
TOPLAM	90

Ülkelerin yarısında yüksek eğitim (18) yaşında başlamaktadır. İllokula giriş (6) yaşında yoğunlaştığına göre, incelenen ülkelerde, genellikle, öğrencinin, yüksek öğretim öncesi (12) yıl öğrenim gördüğü söylenebilir.

III. Sonuçlar:

● Çeşitli ülkelerde, hernekadar, örgün eğitimde süre ve yaş yönlerinden farklılıklar varsa da, her ülke eğitiminin, üç kademede düzenlendiği görülmektedir.

FATMA VARIŞ

● Bu üç kademe, genellikle, kendi içinde alt kademe programlarına ayrılmaktadır. ✓

● Birinci kademedeki itibaren okullaşma oranlarının arttığı hallerde, zorunlu eğitim süresi de uzamaktadır. ✓

● Ülkelerin üçte ikisinde ilkokula başlama yaşı altıdır.

● Okul öncesi eğitimin genellikle ihtiyarı olduğu ve kreş-yuvana sınıfı kademelerinden oluştuğu fakat, ülkelerin çoğunda bu eğitimin (3-6) yaşlar arasında yer aldığı görülmektedir. ✓

● Orta eğitimin alt programlar yönünden iki iç kademeye ayrıldığı görülmektedir. Programlarında büyük ölçüde ortak dersler bulunmasına rağmen, orta eğitimde iş-teknik ve akademik programlar arasındaki uzlaşmazlık, çatal görünüm, pek çok sistemde mevcuttur. Bununla beraber, orta eğitime geçerli fonksiyonunu kazandırmak yolunda gelişen yenilikçi sistemlerin sayısı hızla artmaktadır. Tek tip programlar, gözlem, yöneltme ve yerleştirme programları, çok amaçlı programlar vb. gibi.

● Ülkemiz eğitim sistemini çağ koşullarına uyarlamak ve geliştirmek için, bütün yapısal boyutlarıyla program geliştirme çalışmalarına ciddiyetle eğilinmelidir.